

Halländsk riktlinje för arbete med trygghetspunkter

Halländsk riktlinje för arbete med trygghetspunkter

Titel: Halländsk riktlinje för arbete med trygghetspunkter
Författare: Erik Joelsson
Rapportnummer: 2024:05
Diarienummer: 457-877-2023
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Microsoft 365 bildbibliotek

Förord

Utifrån det förändrade säkerhetspolitiska läget och framkomna önskemål i länet finns ett behov av att utveckla arbetet med trygghetspunkter i Halland. Som en del i den utvecklingen hölls en länsgemensam workshop under hösten 2023. Underlag från workshopen har tillsammans med information om trygghetspunkter samlats i följande halländska riktlinje för trygghetspunkter.

Syftet med riktlinjen är att ge stöd och skapa förutsättningar till att utveckla kommunernas arbete med trygghetspunkter. Syftet är även att vidareutveckla kunskap om det stöd som frivilliga kan bidra med. Målsättningen är att riktlinjen ska fungera som ett samlat underlag med information, vägledning och rekommendationer om hur arbetet med trygghetspunkter i Halland kan ske på ett likartat sätt.

Halmstad, april 2024

Christian Lundin
Beredskapsdirektör

Erik Joelsson
Beredskapshandläggare

Innehåll

HALLÄNSK RIKTLINJE FÖR ARBETE MED TRYGGHETSPUNKTER.....	1
FÖRORD	3
INLEDNING.....	6
Bakgrund.....	6
Syfte och mål	6
Underlag för framtiden riktlinje	6
Förutsättningar	7
Vad är en trygghetspunkt?	7
Riktlinjens upplägg.....	7
PLANERING AV TRYGGHETSPUNKT	9
Dimensionering och uppskattning av behovet	9
Geografisk placering.....	9
Tänkbara och lämpliga fastigheter	10
Nivåer	10
Värme/el, vatten och internet.....	10
Bemannings.....	10
Utrustning.....	11
Prioritering.....	11
Utbildning och övning	11
DET HALLÄNSKA PERSPEKTIVET	12
Inriktning för Halland	12
Trygghetspunkter – En grundläggande del för civila försvaret	13
Behov och användning.....	14
Region Hallands roll.....	14
Bemannings.....	15
Samverkan	16
Skyltning.....	16
BILAGA 1 - INFORMATION TILL ALLMÄNHETEN.....	17
Erfarenheter från Ukraina	17

BILAGA 2 – FRIVILLIGA FÖRSVARSGRUPPER OCH IDEELLA FÖRENINGAR	19
BILAGA 3 - JÄMLIKHET, JÄMSTÄLLDHET OCH BARNPERSPEKTIV	21
Barnperspektiv	21
Tips för implementering	22
BILAGA 4 - NIVÅER FÖR TRYGGHETSPUNKT	23
Nivå 1 – Enkel trygghetspunkt	24
Nivå 2 - Utökad trygghetspunkt.....	25
Nivå 3 – Trygghetspunkt för dygnet runt-vistelse	26
BILAGA 5 – KOMPETENS OCH UTRUSTNING	27
Kompetens.....	27
Utrustning.....	27
BILAGA 6 - LAGSTIFTNING	29

Inledning

Bakgrund

Vid den regionala verksamhetsplaneringen 2022, där bland annat kommuner, Region Halland och Länsstyrelsen medverkade, framkom önskemål om en regional samordning kring arbetet med trygghetspunkter. Utöver det har ett förändrat säkerhetspolitiskt läge lett till en ökad betydelse av det civila försvaret nationellt, vilket inkluderar ett flertal rapporter och regeringsuppdrag. MSB har pekat ut kommunala trygghetspunkter som en central del för att tillgodose befolkningens behov av stöd och trygghet, vilket kan ha stor betydelse för försvarsviljan.¹

Syfte och mål

Syftet med riktlinjen är att ge stöd och skapa förutsättningar till att utveckla kommunernas arbete med trygghetspunkter i Halland. Syftet är även att vidareutveckla kunskap om det stöd som frivilliga kan bidra med.

Målet med riktlinjen är att arbetet med trygghetspunkter i Halland ska ske på ett likartat sätt. Riktlinjen ska finnas som ett samlat underlag med information, vägledning och rekommendationer om hur arbetet med trygghetspunkter kan utformas i länet.

Underlag för framtagen riktlinje

Följande underlag har legat till grund för den halländska riktlinjen för trygghetspunkter:

- Regional workshop i trygghetspunkter november 2023
- Samverkan med Civilförsvarsförbundet och Bilkåren
- MSB:s rapport *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans*
- MSB:s rapport *Framåtanda – en prioritering av åtgärder för att stärka det civila försvaret*
- SOU 2022:57 *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap*
- Samverkan Östergötlands Regional inriktning för arbetet med trygghetspunkter
- Halländska förutsättningar utifrån kommunernas, Regionens och Länsstyrelsens RSA.

¹ MSB, *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans*. Slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK). 2023. Sida 72

Förutsättningar

I MSB:s rapport *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans* lyfts kommunala trygghetspunkter fram som en av sex centrala åtgärder för att utveckla det civila försvaret. Under åren 2024-2025 ska kommunala trygghetspunkter etableras och utvecklas med hjälp av frivilliga resursgrupper, FRG.² Vidare ska arbetet med trygghetspunkter ges ekonomiska medel från 2026-2030. MSB:s förslag på ekonomiskt tillskott redovisas i slutredovisningen *Framåtanda* och bedöms vara minst 120 miljoner kronor per år att fördela mellan landets kommuner.³ Den ökade prioriteringen av trygghetspunkter ska stärka förmågan att på lokal nivå kunna tillgodose befolkningens behov av stöd och trygghet vid en fredstida krissituation samt under höjd beredskap och krig.

Det är kommunens ansvar att ta hand om sin befolkning oavsett fredstida kris eller i krig. Trygghetspunkter är ett sätt att ge stöd och information till de som har behov. Som i alla delar av totalförsvaret är det viktigt med samverkan för att skapa förutsättningar för bra och fungerande trygghetspunkter.

I Ukraina har "oövervinnliga punkter" varit en viktig del i att ge stöd och trygghet till civilbefolkningen under kriget. Platserna kan jämföras med trygghetspunkter och beskrivs av ukrainska regeringen som en ö av säkerhet, stabilitet, värme och gemenskap.⁴ För mer information om de oövervinnliga punkterna, se *Bilaga 1 – Information till allmänheten*.

Vad är en trygghetspunkt?

En trygghetspunkt är en plats dit kommunens befolkning kan söka sig om de behöver stöd i en kris eller ytterst vid höjd beredskap. Platsen är kommunicerad med befolkningen på förhand och startas upp av kommunen vid behov. I riktlinjen kommer det beskrivas vilka grundläggande behov hos befolkningen som ska kunna erbjudas på en trygghetspunkt.

Riktlinjens upplägg

Riktlinjen består av en huvuddel med de två avsnitten *Planering av trygghetspunkter* och *Det halländska perspektivet*. *Planering av trygghetspunkter* består av de förutsättningar och förmågor som behöver beaktas vid planeringen av trygghetspunkter. Texterna bygger på

² MSB, *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans*. Sida 70

³ MSB, *Framtanda – en prioritering av åtgärder för att stärka det civila försvaret: slutredovisning av regeringsuppdrag (Fö2023/01000)*. 2023. Sida 50.

⁴ Ukraine government, *Points of invincibility*. 2024. [PIYHKT HE3JAMHOCTI \(nezlamnist.gov.ua\)](https://pivhkt.gov.ua/HE3JAMHOCTI)

informationsinsamling från arbetet med trygghetspunkter i Sverige.

Det halländska perspektivet bygger på diskussioner i länet och är den del som gör att riktlinjen är anpassad för Halland.

Riktlinjen innefattar även sex bilagor. Bilagorna innehåller fördjupad information kring de olika ämnesområden som berör arbete med trygghetspunkter. Bilagorna kan med fördel användas som checklistor vid planering och upprättande av trygghetspunkter.

Planering av trygghetspunkt

Den bästa och mest trygga platsen för friska människor är ofta den egna bostaden, även om det vid en samhällsstörning skulle bli mer besvärligt än vad man är van vid. I vissa situationer kan det dock bli nödvändigt för människor att kunna ta sig till en trygghetspunkt. En kommun kan i väldigt få fall planera för att det ska finnas trygghetspunkter som inrymmer kommunens samtliga invånare. I stället är det de mest behövande som tillfälligt kan behöva inrymmas. Ett viktigt komplement till arbetet med trygghetspunkter är att öka invånarnas egen beredskap så att de i större utsträckning klarar sig i sina egna hem vid exempelvis större el- eller värmeavbrott.

Nedan redogörs för förutsättningar och förmågor som behöver beaktas vid planeringen av trygghetspunkter.

Dimensionering och uppskattning av behovet

För att uppskatta och dimensionera behovet av trygghetspunkter behöver bland annat antal invånare och åldersstruktur på befolkningen beaktas. Vissa grupper i samhället är mer beroende av en fungerande el- och värmeförsörjning än andra. I den mån det går kan information om exempelvis antal invånare, åldersstruktur och socioekonomiska förutsättningar på olika kommundelar analyseras för att få bättre uppfattning kring var störst behov av trygghetspunkter finns.

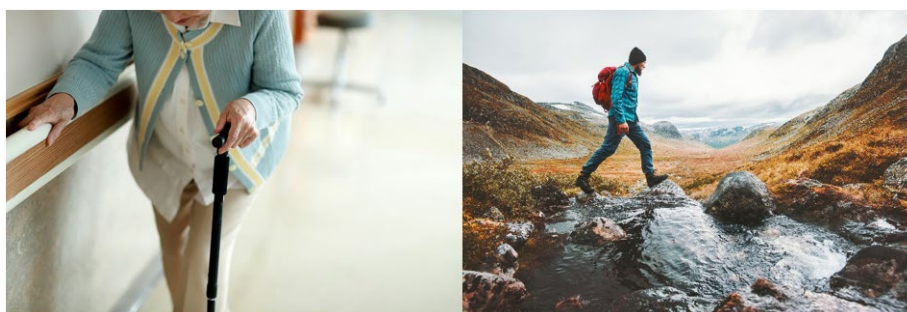

Bild 1. Rimligt gångavstånd kan variera från person till person. Till vänster: Äldre dam går med käpp. Till höger: En vandrare balanserar på stenar över en å. Bild från Johnér bildbyrå.

Geografisk placering

Placeringen av trygghetspunkterna behöver uppnå geografisk spridning samtidigt som de upplevs nära för befolkningen. Trygghetspunkter centralt med gångavstånd för befolkningen är bra för närheten och tillgängligheten. Samtidigt kan centrala delar av staden ha en annan

hotbild än platser i utkanten av staden och på landsbygden. En storskalig utrymning från stadskärnan ställer krav på trygghetspunkter utanför de centrala delarna. Den geografiska placeringen av trygghetspunkterna behöver beakta olika delar av det civila försvaret. Det gäller bland annat områden med förhöjd hotbild, utrymning, mottagning och demografi.

Tänkbara och lämpliga fastigheter

När man har uppskattat geografiska förutsättningar och befolkningens behov kan arbetet påbörjas med att upprätta en förteckning över tänkbara och lämpliga fastigheter som finns i kommunen. Om de potentiella trygghetspunkterna saknar reservkraftslösning behöver de förses med fast reservkraft för att klara av behovet. MSB har tagit fram ett stöd med tillhörande verktyglåda om hur en organisation genomför ett reservkraftsprojekt.⁵

Nivåer

Det är viktigt att ha en planering för vilken nivå som trygghetspunkterna behöver ha vid olika händelser. För mer information om nivåer, se *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*.

Värme/el, vatten och internet

Vid ett omfattande elavbrott kan värme och vatten påverkas eftersom det ofta finns elektriska pumpar i systemet som kan sluta fungera. Det behöver därför säkerställas att det finns tillgång till värme och dricksvatten i de byggnader som kommer inrymma trygghetspunkterna. Även avlopp kan bli ett stort problem om pumpar slutar fungera. Samverka gärna med kommunens VA-huvudman om nödvattenplan och alternativa toaletter.

Bemanning

För att trygghetspunkterna ska fungera krävs att de bemannas med utbildad personal. Det kan vara kommunens egen personal, frivilliga med relevant utbildning eller ideella föreningar. För mer information om frivilligas stöd i Halland, se *Bilaga 2 – Frivilliga försvarsorganisationer och ideella föreningar*.

Kommunens planering behöver säkerställa att personal finns tillgänglig över tid för att täcka olika behov. Rekommendationer på kompetens för att driva en trygghetspunkt visas i *Bilaga 5 – Kompetens och utrustning*.

⁵ MSB, Reservkraft. 2024.

(<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samhallsviktig-verksamhet/reservkraft/sb.se>)

Utrustning

För att en trygghetspunkt ska vara fungerande behövs en del utrustning. I *Bilaga 5 – Kompetens och utrustning* ges förslag på rekommenderad utrustning på en trygghetspunkt.

Prioritering

Om det finns behov av flera trygghetspunkter i kommunen samtidigt behöver det säkerställas att det finns en plan och en förmåga att ha flera trygghetspunkter öppna. Det bör även finnas en prioriteringsordning om det under pågående samhällsstörning blir nödvändigt att prioritera resurser, exempelvis vart frivilliga resurser ska bemanna eller vilka reservkraftaggregat som ska ha bränsle först.

Utbildning och övning

Säkerställ att den personal som behövs för att organisera och bemanna trygghetspunkter får den utbildning och övning som behövs. Utbildning och övning är nödvändigt för att bibehålla förmågan att upprätta trygghetspunkter och bör ske regelbundet som en del i kommunens utbildnings- och övningsplanering.

Det halländska perspektivet

Det halländska perspektivet bygger på den workshop som hölls den 28 november 2023 med deltagande från Länsstyrelsen, Region Halland, kommunerna, Civilförsvarsförbundet och Bilkåren. Det halländska perspektivet grundas även i samtal och diskussioner som skett kring trygghetspunkter vid gemensamma träffar och övningar i länet under 2023 och början av 2024.

Inriktning för Halland

Trygghetspunkter behöver finnas i olika nivåer och på flera olika platser i kommunen. Varje kommun behöver ha minst en trygghetspunkt, gärna fler, som kan erbjuda längre vistelse. Det kan innebära matlagning, sovplats, trygg elförsörjning, toaletter och hygienmöjligheter. Trygghetspunkten bör motsvara nivå 3 (dygnet runt vistelse) enligt *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*.

Det finns även behov av geografisk spridning och befolkningsnära trygghetspunkter. Det behöver finnas platser i hela kommunen dit invånarna kan ta sig för att få information, prata med någon, värma sig och dricka vatten. För att uppnå bredden i trygghetspunkter kommer inte alla platser kunna erbjuda samma utbud, men alla ska ha en grundnivå. Grundnivån bör motsvara nivå 1 (enkel trygghetspunkt) enligt *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*.

Inriktningen för Halland är att trygghetspunkter med dygnet runt-vistelse behöver finnas i eller i närheten av städerna. Det ska vara korta avstånd från de mest befolkade delarna, samtidigt som de inte ska ligga i områden med förhöjd hotbild. Trygghetspunkterna ska placeras så att de kan användas i utrymningsarbetet från områden med förhöjd hotbild.

Utöver trygghetspunkterna med dygnet runt-vistelse bör det finnas en geografisk spridning på trygghetspunkter i serviceorter och mindre samhällen där befolkningen bor och vistas. Dessa bör minst uppfylla enkel trygghetspunkt enligt *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*. Om möjligt bör de enkla trygghetspunkterna sträva efter att ha tillkommande funktioner från nivå 2 (utökad trygghetspunkt).

Trygghetspunkter – En grundläggande del för civila försvaret

Trygghetspunkter bör ses som en nyckelfunktion för planering av det civila försvaret. Nedan ges exempel på hur trygghetspunkter kan användas vid uppbyggnaden av det civila försvaret.

Utrymning

Vid framtagande av en kommunal plan för utrymning och inkvartering bör trygghetspunkter användas som utrymnings- och mottagningsplatser. Om det finns enklare trygghetspunkter i utkanten av städer och på landsbygden kan de användas till att ta emot utrymmade människor och slussa dem vidare, likt en utrymningsplats. Är trygghetspunkterna dimensionerade för att klara längre vistelse kan de även ta emot folk för övernattnings, likt en mottagningsplats eller en inkvarteringsplats.

De lokaler och den organisation som finns i planerna för utrymning vid en kärnteknisk olycka hade också kunnat användas som trygghetspunkter.

Dimensioneringen och placeringen av trygghetspunkter bör göras med en helhetstanke kring utrymning och inkvartering i kommunen.

Säkerställa nödvändig försörjning och viktiga samhällsfunktioner

Kommunens planering för nödvattenförsörjning bör implementeras i arbetet med trygghetspunkter. För att underlätta för befolkningen ska trygghetspunkterna utgöra några av de utvalda platserna för nödvattenuthämtning. Vid val av trygghetspunktslokaler kan det ses över om dessa har inkoppling för nödvatten. Även kommunikationen till allmänheten kan underlätta om samma platser används till de behov som allmänheten har vid en samhällsstörning.

På trygghetspunkter kan även andra typer av försörjning erbjudas. Till exempel livsmedel i form av storkök. Om det finns platser som har kapacitet att tillaga stora mängder mat kan de vara att föredra. För att erbjuda invånarna att ladda mobiltelefoner bör elförsörjning säkras genom reservkraftverk vid trygghetspunkterna. Trygghetspunkter kan placeras i närheten av en drivmedelsstation för att kunna erbjuda drivmedel eller nära en livsmedelsbutik för att ha kapacitet att hantera och erbjuda köp av mat. Enklare läkemedelsförsörjning kan hanteras genom att ha en dialog med apotek i närheten.

Bild 2. Kombinera bland annat storkök och nödvatten med trygghetspunkter. Till vänster: Bild på storkök från Johnér bildbyrå. Till höger: Bild på nödvattenbehållare från Livsmedelsverket.

Behov och användning

Behovet av trygghetspunkter kommer skilja på kort och lång sikt. Vid workshopen i länet identifierades information, mat, värme, vatten, hygien och bränsle som de största behoven. För att uppnå alla behov kan en trygghetspunkt för dygnet runt-vistelse med närhet till en drivmedelsstation med reservkraft vara ett alternativ.

Hemberedskapen i länet kan förväntas vara varierande. I vissa geografiska områden kan befolkningen klara sig en vecka, medan andra kan behöva hjälp redan första dagen utan el och vatten. Variationen i egen förmåga till beredskap i kommunernas geografiska område behöver analyseras vidare på kommunal nivå.

Region Hallands roll

Region Halland bedriver hälso- och sjukvård på flera platser i länet. Förutom sjukhus finns bland annat vårdcentraler, psykiatri och folktandvård på många orter. Kollektivtrafiken är också en del av regionens uppdrag.

Det är kommunen som ansvarar för att planera och upprätta trygghetspunkter samt besluta om var de ska finnas och hur de ska utformas. Vid planering av trygghetspunkter är det viktigt att beakta regionens förutsättningar och resurser så att den halländska befolkningens behov av hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt trots en samhällsstörning. Ett exempel på behov av samverkan är att placeringen av trygghetspunkter bör vara i närheten av de vårdcentraler som Region Halland prioriterar vid höjd beredskap.

Bemanning

En återkommande utmaning vid uppstart och uthållighet på en trygghetspunkt är bemanning. I ett initialt skede kan trygghetspunkter aktiveras och bemannas av kommunens egen personal. För att nå en uthållighet och driva trygghetspunkterna under en längre tid behöver kommunen troligtvis hjälp med bemanningen. Ett sätt att få hjälp är de frivilliga försvarsorganisationerna. MSB har gett de frivilliga försvarsorganisationerna i uppdrag, via Civilförsvarsförbundet, att etablera Frivilliga resursgrupper (FRG) som förstärkningsresurs åt kommunerna. Information om FRG finns i *Bilaga 2 - Frivilliga försvarsorganisationer och ideella föreningar*.

I Halland fanns under 2024 ett aktivt avtal med FRG. Avtalet sträcker sig till slutet av 2024, men kommer därefter att avslutas.

Vill man som kommun starta en FRG är det första steget att ta kontakt med Civilförsvarsförbundet eller annan frivillig

försvarsorganisation. De kommer sedan att hjälpa kommunen med de följande stegen i upprättandet. Enligt MSB är bemanning av trygghetspunkter ett naturligt sätt för kommunen att komma i gång med en FRG.⁶

Frivilliga försvarsorganisationer kan också användas av Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter. Avtal skrivs då med enskild individ som tillhör en frivillig försvarsorganisation. Under 2024 har Länsstyrelsen ännu inga sådana avtal. Länsstyrelsen har i stället avtal med en regional resursgrupp, RRG. Det samarbetet är unikt för Halland. Samarbetet implementerades då det fanns ett behov av att ta hjälp av frivilliga vid kriser och är därför inte anpassat för höjd beredskap.

Personal i frivilliga försvarsorganisationer kan krigsplaceras vid Länsstyrelsen. De kan inte krigsplaceras vid en kommun. Om kommunen har avtal med FRG och har behov av att krigsplacera frivilligpersonal, kan kontakt tas med Länsstyrelsen för att undersöka vidare möjligheterna.

Utöver frivilliga försvarsorganisationer kan ideella föreningar användas för att bemanna trygghetspunkter. Exempel på ideella föreningar som kan hjälpa till är bygdegårdar, Svenska kyrkan och idrottsföreningar. Bygdegårdarnas Riksförbund uttalade vid förbundsstämman i juni 2022 att de ska stärka rörelsen inom kris, särskilda händelser och totalförsvar. I

Bild 3. Personal från FRG sitter vid ett bord.

Bild från Civilförsvarsförbundet.

⁶ MSB, Civilt försvar mot 2030-ett totalförsvar i balans. Sida 72.

Halland finns 68 bygdegårdar som organiseras under Hallands Bygdegårdsdistrikt. Utöver dessa finns flertalet ideella organisationer som kan stödja vid bemanning av trygghetspunkter.

Om trygghetspunkterna i Halland utformas och drivs på ett liknande sätt kan kommunerna ta hjälp av varandra för att bemanna och driva dessa. Om en av kommunerna behöver öppna flera trygghetspunkter medan andra inte har samma behov, kan personal lånas ut för att hjälpa till med bemanningen.

Samverkan

Under arbetet med trygghetspunkter har ett antal samverkansbehov identifierats. Nedan listas de aktörer som identifierades vid workshopen som i första hand kan kontaktas i arbetet med trygghetspunkter:

- Region Halland
- Kommunal VA-huvudman
- Lokalt elnätsbolag
- FRG genom civilförsvarsförbundet
- Ideella föreningar (Bygdegårdar, idrottsföreningar etc.)

Skyltning

För att visa för kommuninvånarna var trygghetspunkterna finns kan de märkas ut på förhand med skyltar. Alternativt kan det finnas flaggor som tas fram vid uppstart av en trygghetspunkt. Det finns ingen nationell skyltning av trygghetspunkter, och i dagsläget finns det ingen gemensam skyltning för Halland.

Bild 4. Förslag på skyltar vid en trygghetspunkt. Bild till vänster från Ronneby och till höger från Stenungsund. Bilderna är hämtade från respektive kommuns hemsida.

Bilaga 1 - Information till allmänheten

Det är viktigt att kommunen, innan en samhällsstörning, informerar invånarna om var trygghetspunkterna är belägna och vad de erbjuder för typ av service. Det kan exempelvis vara genom en flik på hemsidan eller inlägg i sociala medier. Det är viktigt att informationen anpassas till olika språk för att nå ut till hela befolkningen. Andra sätt att informera allmänheten kan vara att ha aktiviteter under lov eller kvällar på trygghetspunkterna, för att få allmänheten att veta hur de tar sig dit.

Det är även viktigt att ha en plan för hur information vid en samhällsstörning ska nå ut till invånarna om var trygghetspunkterna finns. En väg kan vara att informera via P4-Halland, som har beredskap för att kunna sända även vid elavbrott. Inledningsvis vid ett större elavbrott kanske elektroniska kommunikationer fortfarande fungerar och då kan även information via webben vara ett alternativ. Även fysisk skyltning av trygghetspunkterna är ett sätt att guida dit invånarna vid en samhällsstörning.

Erfarenheter från Ukraina

De oövervinnliga punkterna som använts i Ukraina har informerats om via en officiell hemsida som hänvisar direkt till President Zelenskyy och ukrainska regeringen som källor. På hemsidan finns en beskrivning av vad som antas finnas på varje punkt samt en karta över var alla punkter finns lokaliserade.⁷

Översatt till svenska beskrivs punkterna på hemsidan enligt nedan:

Din säkra plats under ett långt ström- eller värmeavbrott.

Rysslands plan är att lämna invånarna i Ukraina utan el, ljus och värme till varje pris. I händelse av ett långvarigt akut strömavbrott kommer de oövervinnliga punkterna att bli en ö av säkerhet, stabilitet, värme och gemenskap, som kommer att fungera dygnet runt och gratis för en tillfällig vistelse.

Enligt hemsidan antas en oövervinnlig punkt bidra med följande:

- Värme
- Vatten

⁷ Ukraine government, Points of invincibility. 2024. nezlamnist.gov.ua.

- Belysning
- Telefontäckning
- Internet
- Ström för mobila enheter
- Platser att koppla av på
- Krisstöd för sorg
- Första hjälpen

Hemsidan innehåller även en karta med alla oövervinnliga punkter i Ukraina. Kartan går att zooma in i och trycka på respektive punkt för att få enklare information om just den oövervinnliga punkten.

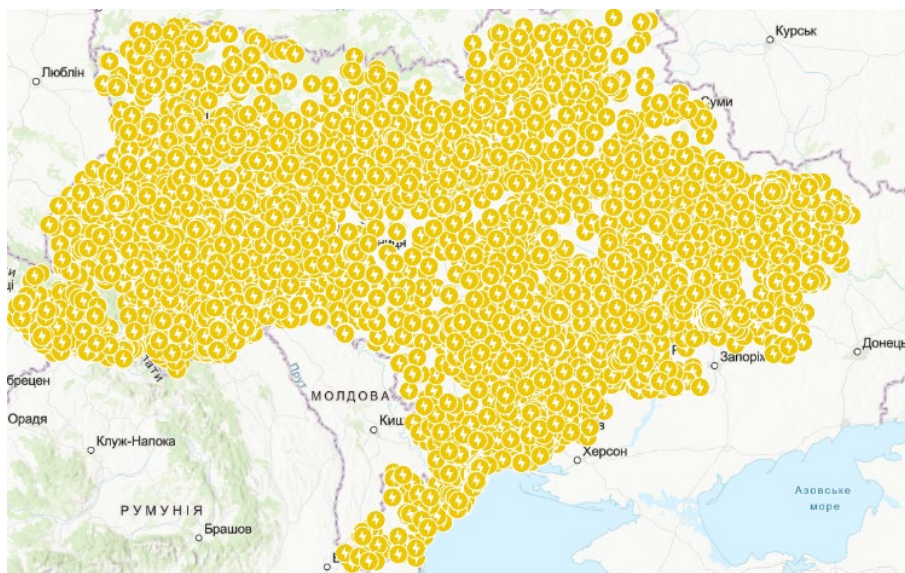

Bild 5. Karta över oövervinnliga punkter i Ukraina. Bild från nezlamnist.gov.ua

Bilaga 2 – Frivilliga försvarsorganisationer och ideella föreningar

Det finns 18 olika frivilliga försvarsorganisationer i Sverige. Ett sätt för kommunen att använda sig av dessa är genom en Frivillig resursgrupp, FRG. FRG är en resurs som ska bidra till att stärka, avlasta, förstärka och komplettera kommuner. En FRG kan aktiveras vid kris, samhällsstörning eller större planerade evenemang. I slutet på 2023 hade 149 kommuner i Sverige avtal med FRG och flera kommuner var under uppstart.

Det är kommunen som ansöker om att starta en FRG. Kommunen bestämmer även vad som gäller för FRG vid en insats. För att en person ska få vara med i en FRG krävs att personen tillhör en frivillig försvarsorganisation och har genomfört en grundutbildning på 36 timmar som civilförsvarsförbundet håller i. Kommunen har stora möjligheter att påverka innehållet i grundutbildningen för att det ska passa just sin kommun. Det som främst skiljer FRG personal från annan frivillig personal är att de är utbildade och har ingått avtal för att vara med.

SOU:n *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* bedömer att antalet frivilliga i kommunernas FRG-grupper under en femårsperiod bör öka från dagens ca 3 500 till drygt 11 000.⁸ I arbetet med att utveckla och utöka FRG i Sverige har MSB förslagit att trygghetspunkter är ett prioriterat område för en naturlig samverkan mellan kommunen och frivilliga försvarsorganisationer.⁹

En etablerad FRG behöver någon typ av vidareutbildning och regelbunden övning. Det kan exempelvis vara att FRG-gruppen blir medbjuden på interna digitala utbildningar och får delta vid någon av de övningar som arrangeras i kommunen.

För mer information om frivilliga försvarsorganisationer och hur de kan användas på bästa sätt, kontakta Länsstyrelsens beredskapsenhet för information och samverkan.

⁸ SOU 2022:57. *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap*

⁹ MSB, *Civilt försvar mot 2030-ett totalförsvar i balans*. Sida 72.

Utöver frivilliga försvarsorganisationer kan ideella föreningar användas för att bemanna trygghetspunkter. Exempel på ideella föreningar som kan hjälpa till är bygdegårdar, Svenska kyrkan och idrottsföreningar. Under 2023 har Bygdegårdarnas riksförbund tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan tagit fram studiecirkelsmetod och mål för framtagande av en beredskapsplan.¹⁰ I Halland finns 68 bygdegårdar som organiseras under Hallands Bygdegårdsdistrikt. Utöver dessa finns flertalet civilsamhällesorganisationer, till exempel Svenska kyrkan och idrottsföreningar, som kan stödja arbetet med trygghetspunkter.

Bild 6. Bygdegårdar kan användas vid arbetet med trygghetspunkter. Bild från Studieförbundet Vuxenskolan och Bygdegårdarnas riksförbund.

¹⁰ Bygdegårdarnas riksförbund och Studieförbundet Vuxenskolan, Bygdegården – Ett nav i kris. 2023

Bilaga 3 - Jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv

Vid framtagande av trygghetspunkter är det viktigt att se till att alla invånare i kommunen har förutsättningar att ta sig dit och få stöd. Genom att beakta jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter kan en större del av befolkningen få det stödet. Jämställdhet bygger på att kvinnor och män ska ha samma rättigheter och möjligheter. Jämlikhetsarbetet handlar om att det ska finnas samma rättigheter och möjligheter för:

- den socioekonomiska grupp personen tillhör
- var i landet personen bor
- etnisk tillhörighet
- ålder
- sexuell läggning
- funktionsförmåga.

Vid kriser har det vid flera tillfällen framkommit att personer med funktionsnedsättning riskerar att drabbas hårdare. Kriser bidrar till att stärka de ojämlikheter som redan finns, vilket gör det extra viktigt att beakta de olika förutsättningarna i planeringsarbetet.¹¹

Barnperspektiv

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar. Sedan 2020 är barnkonventionen en lag i Sverige. Den innehåller 54 artiklar som alla är lika viktiga och utgör en helhet, men det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn:¹²

- 2) Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- 3) Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- 6) Alla barn har rätt till liv och utveckling.

¹¹ Socialstyrelsen, Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS. Slutrapport. 2021. Sida

¹² Unicef, Barnkonventionen. 2023. <https://unicef.se/barnkonventionen>
[konventionen - UNICEF Sverige | unicef.se](https://unicef.se/barnkonventionen)

12) Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Tips för implementering

Nedan ges ett antal tips på hur jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv kan implementeras vid arbetet med trygghetspunkter.

- Se till att trygghetspunkterna är anpassade för personer med varierande funktionsförmåga. Använd exempelvis inte byggnader där det bara går att ta sig in via trappor.
- Informera brett till allmänheten. Försök nå hela kommunens befolkning genom att inte bara informera på svenska eller via sociala medier.
- Se över om det finns möjlighet på trygghetspunkten till enklare hemsjukvård som kräver elförsörjning så som hemdialys eller läkemedelsadministrering via pump.
- Identifiera och analysera hur socioekonomiska grupper, medelåldrar och etniska tillhörigheter varierar geografiskt. Trygghetspunkterna kan behöva anpassas på alternativa sätt utifrån det. Till exempel personal som pratar flera språk, färdtjänst som hämtar upp personer som inte kan ta sig dit själva eller erbjuda andra typer av livsmedel.
- Använd inte förskolor och grundskolor om det går att hitta annan lämplig lokal. Det är viktigt att barnen fortfarande kan gå i skolan så långt det är möjligt. Om skolor används, se över alternativ att avgränsa delar av skolans byggnader som trygghetspunkt samtidigt som övriga delar kan användas till skolverksamhet.

Bild 7. Det är viktigt att barnen fortfarande går till skolan, därför är förskolor och grundskolor olämpliga lokaler för trygghetspunkter. Bild från Johnér bildbyrå.

Bilaga 4 - Nivåer för trygghetspunkt

En trygghetspunkt kan erbjuda olika typer av stöd, beroende på hur stor den är. De kan variera från att vara öppna en kortare tid till att omfatta dygnet runt-vistelse. I MSB:s kommunala handbok för krisberedskap om trygghetspunkter finns förslag på grundkrav för en trygghetspunkt samt kompletterande funktioner.¹³ Även Energimyndigheten har valt tre nivåer med tillhörande checklistor på myndigheten hemsida.¹⁴ Utifrån dessa har tre nivåer av krav tagits fram för Hallands län. Den första nivån ska användas som en basplatta för samtliga trygghetspunkter. Den basplattan ska sedan kunna byggas på utifrån förutsättningar och behov. Dimensionering och planering av trygghetspunkter för Halland finns beskrivet i avsnittet *Det halländska perspektivet*.

Nivåerna redovisas som checklistor på följande sidor.

¹³ MSB, Handbok i kommunal krisberedskap : 3. Särskilda funktioner, Trygghetspunkter. 2022.

¹⁴ Energimyndigheten, Checklista för trygghetspunkt. 2024.
<https://www.energimyndigheten.se/trygg-energiforsorjning/kunskapsstod-till-offentlig-sektor/strategi-for-att-lindra-en-varmekris/uppratta-trygghetspunkter/>

Nivå 1 – Enkel trygghetspunkt

Detta är en trygghetspunkt som är användbar under en kortare tid, till exempel under några timmar dagtid för människor som kan klara mathållning själva. Bibliotek, kommunala samlingslokaler och bygdegårdar och kan vara lämpliga lokaler för nivå 1.

Nedan redovisas grundfunktioner för nivå 1 – Enkel trygghetspunkt i en tabell. Tabellen ska kunna användas som en checklista vid upprättande av trygghetspunkter.

Tabell 1. Checklista för trygghetspunkt nivå 1 - Enkel trygghetspunkt.

Funktion	Beskrivning	Status
Rimligt gångavstånd	De med störst behov av trygghetspunkten kan ha svårt att röra sig längre sträckor. T.ex. sjuka och äldre	
Information	Radio. Kunna informera om senaste nyheter. Distribuera informationsbroschyrer. I viss mån kunna erbjuda tillgång till wifi.	
Kommunikation	Säkra samband med kommunledning samt möjlighet att larma SOS. Möjlighet till ordonnans.	
Värme	Möjlighet att värma upp lokalerna.	
El	Någon typ av reservkraft för att säkra elförsörjning.	
Dricksvatten	Trygghetspunkten bör vara en del av kommunens nödvattenplanering	
Toaletter	Fungerande toaletter. Vid avbrott i avloppsfunktionen behövs latrinkärl och påsar alternativt torrtoaletter. Tänk på tillgängligheten!	
Hygien	Möjlighet att tvätta händerna alternativt tillgång till våtservetter eller handsprit. Tänk på brandrisk vid förvaring av större mängder handsprit.	
Personal	Bemanna trygghetspunkten med utbildad och övad personal. Se <i>Bilaga 5 – kompetens och utrustning</i> för rekommenderat kompetens.	
Lätt sjukvård	Första hjälpen-utrustning inklusive hjärtstartare. Samverka med regionen om närliggande vårdcentraler.	

Nivå 2 - Utökad trygghetspunkt

Detta är en trygghetspunkt där man kan vistas större delen av dygnet, men övernattning sker hemma. Kommunala samlingslokaler och bygdegårdar skulle exempelvis kunna fungera då det finns öppna ytor och matlagningsmöjlighet.

Nedan redovisas de funktioner som tillkommer utöver grundfunktionerna för Nivå 1.

Tabell 2. Tillkommande checklista för trygghetspunkt nivå 2 – Utökad trygghetspunkt

Funktion	Beskrivning	Status
Dusch- och tvättmöjligheter	Möjlighet att tvätta sig och sköta hygien. Dusch eller uppvärmt vatten att bada i. Ska fungera även vid avbrott i VA-försörjning	
Matlagning eller matservering	Erbjuda mat till de som inte kan laga hemma. Laga mat i storkök eller få levererat mat från annan plats. Förvaring av livsmedel.	
Betalning	Om mat ska säljas behöver det finnas möjlighet att ta betalt.	
Ordning och säkerhet	Ordningsvakter och behörighetskontroller vid in- och utpassering	

Nivå 3 – Trygghetspunkt för dygnet runt-vistelse

Detta är en trygghetspunkt där man ska kunna vistas dygnet runt. Lämpliga lokaler är exempelvis idrottshallar eller avgränsade delar av gymnasieskolor. Det finns kapacitet för många personer samtidigt och det finns duschmöjligheter samt kafeteria/restaurang som kan användas för att laga eller servera mat i.

Nedan redovisas de funktioner som tillkommer utöver grundfunktionerna och funktionerna för Nivå 1 och 2.

Tabell 3. Tillkommande checklista för trygghetspunkt nivå 3 - Trygghetspunkt för dygnet runt-vistelse

Funktion	Beskrivning	Status
Sovplatser	Tillgång till sovplatser. Temporära sängar eller användning av lokaler med befintliga sängar. Tänk på brandskydd och övrig lagstiftning vid övernattning.	

Bilaga 5 – Kompetens och utrustning

Kompetens

För att en trygghetspunkt ska fungera behöver olika kompetenser finnas på plats. I MSB:s kommunala handbok för krisberedskap om trygghetspunkter ges exempel på personal vid en trygghetspunkt. De används som rekommendationer för vilka kompetenser som bör finnas på trygghetspunkter i Halland för nivå 1 enligt *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*. Dessa är bland annat:

- Personal som kan hantera Rakel för intern och vid behov extern kommunikation
- Driftpersonal/tekniskt kunnig personal som kan hantera reservkraft, telefoni, it och tekniska delar kring värmeförsörjning
- Personal som kan hantera utrustning för nödvattenförsörjning
- Driftpersonal för skötsel, städning och underhåll av lokaler
- Personal för att bedriva barnomsorg
- Kommunens POSOM-grupp
- Väktare eller ordningsvakter.

Utrustning

Rätt utrustning är också viktigt för att kunna bedriva en trygghetspunkt. I MSB:s kommunala handbok för krisberedskap om trygghetspunkter ges exempel på utrustning som kan behövas vid en trygghetspunkt. De används som rekommendationer för vilken utrustning som bör finnas på trygghetspunkter i Halland för nivå 1 enligt *Bilaga 4 – Nivåer för trygghetspunkt*. Dessa är bland annat:

- Reservkraft
- Nödvattentankar eller möjlighet att trycksätta vattenledningar med reservvatten
- Första hjälpen-materiel och hjärtstartare
- Utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka
- Latrinkärl och påsar

- Hygienartiklar
- Något eller flera av följande: Tv, radioapparater, kortvågsradio, telefoner, Rakel-terminaler
- Laddningsmöjligheter för stora mängder av mobiltelefoner
- Bilar/motorcyklar för att kunna transportera människor, överföra information eller varor (ordonnans)

Bilaga 6 - Lagstiftning

Nedan följer exempel på de mest centrala lagarna som har bäring på arbetet med trygghetspunkter inom krisberedskapsområdet.

Lag (2006:544) om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Denna lag är utgångspunkten för krisberedskapen i landet och syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred samt uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar.

Kommunen ska, inom sitt geografiska områdesansvar, verka för att olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, att olika aktörers åtgärder samordnas under en händelse samt att informationen till allmänheten samordnas.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Denna lag innehåller bestämmelser om vad staten, kommunen och enskilda personer ska göra för att undvika olyckor. Kommunen har ett samordningsansvar för olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder.

Socialtjänstlag (2001:453)

Enligt denna lag har kommunen det yttersta ansvaret för att människorna som bor eller vistas där får det stöd och den hjälp de behöver. Detta ansvar gäller både under normala förhållanden och vid allvarliga händelser. Vid en allvarlig händelse kan socialtjänsten få ytterligare uppgifter, då grupper och enskilda kan vara i behov av extra stöd. Dessutom har socialtjänsten ett ansvar för information och uppsökande verksamhet.

Katastrofmedicinsk beredskap SOSFS 2013:22

Av föreskriften framgår bland annat att varje region ska ha en förmåga att samverka med andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Regionerna ska även planera för att erbjuda krisstöd till dem som har drabbats av eller riskerar att drabbas av psykisk ohälsa som en följd av händelsen.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

www.lansstyrelsen.se/halland